

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента, професора кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології НАВС Мазур Вікторії Вікторівни на дисертацію Лимаря Юрія Володимировича «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи», подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право

Ступінь актуальності обраної теми. У сучасному суспільстві, яке веде боротьбу за суверенітет, незалежність та демократію, право на честь, гідність та ділову репутацію є фундаментом суспільних відносин та забезпечують повноцінну участь особи в повсякденному житті. Ці нематеріальні цінності є невід'ємними особистими немайновими благами кожної людини. Законодавче закріплення механізмів, способів та засобів захисту честі, гідності та ділової репутації вказує на рівень розвитку правової культури та правової свідомості держави та її громадян щодо охорони та захисту таких благ.

На сьогодні Україна входить у такий етап розвитку вітчизняного законодавства про захист честі, гідності та репутації, який характеризується, насамперед, забезпеченням всебічного правового захисту честі, гідності та репутації від будь-яких посягань, розширенням способів правового захисту вказаних особистих немайнових благ та визнанням їх вищими соціальними цінностями.

Проблематика захисту честі, гідності та ділової репутації набуває особливого значення в контексті стрімкого розвитку інформаційного суспільства. Поширення недостовірної інформації, що принижує честь, гідність або ділову репутацію, може відбуватися миттєво через сучасні засоби комунікації, завдаючи непоправної моральної шкоди фізичним особам. Правова регламентація честі, гідності та ділової репутації фізичної особи як особистих немайнових благ, а також розкриття змісту відповідних особистих немайнових прав зумовлює постійний науковий інтерес до дослідження проблематики

судового захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи. Цивільно-правовий захист вказаних благ повинен бути гнучким, ефективним та враховувати вимоги сьогодення, і одним із таких способів є звернення до суду за захистом порушених прав в позовному провадженні. Тому дисертаційне дослідження виконане Лимарем Юрієм Володимировичем здійснене на досить актуальну тематику. Автор зробив колосальний вклад в науку та дослідив теоретико-правові та методологічні засади захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи у порядку позовного провадження, проаналізував загальні положення та процесуальні особливості позовного провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи. До цього часу аналогічні праці в цивілістичній науці не простежувалися.

Відповідність дисертаційної роботи сучасним вимогам науки і практики. Дисертацію виконано відповідно до основних положень Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2025 роки, Стратегії розвитку України до 2030 року, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025, а також передбачено річними планами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2021–2025 р.р.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження Лимаря Ю.В. містить нові обґрунтовані результати. Результати роботи, отримані автором, є достовірними та належним чином обґрунтованими. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертантом здебільшого є аргументованими й переконливими, чимало з них мають самостійний винятковий аналіз. Отримані теоретичні та практичні висновки супроводжуються поетапною демонстрацією результатів наукового пошуку, відповідно до поставленої мети та завдань дослідження. Під час їх доведення та обґрунтування автор використав різноманітне коло вітчизняних наукових публікацій, міжнародно-правові та національні нормативно-правові акти, а

також не обійшлося і без судової практики. Загалом, викладені висновки та узагальнення мають належний рівень наукового обґрунтування.

Повнота й раціональність застосування та використання Лимарем Ю.В. достатньої кількості методів дослідження, підтверджує достовірність висвітлених положень, засад та пропозицій. Під час дослідження позовного провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи використовувалися методи наукового пізнання всіх рівнів, зокрема: історико-правовий метод, системний метод, порівняльно-правовий метод, формально-юридичний метод та метод дедукції. Це дозволило належним чином обґрунтувати відповідні положення наукової новизни отриманих дисертантом наукових результатів.

Матеріали дисертації викладені послідовно, влучно, мають логічну узгодженість, зміст дослідження відповідає обраній темі, а узагальнення та висновки підкріплюють цілісність та підсилюють значення роботи. В цілому праця оформлена відповідно до вимог, які виносяться до такого виду робіт.

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів, повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях. Достовірність отриманих результатів забезпечують фундаментальна теоретична, нормативна та методологічна основи дисертації. Аналіз 164 джерел досліджуваного матеріалу свідчить про достатню кількість та достовірність опрацьованої інформації. Про новизну отриманих результатів свідчить те, що дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням, в якому захист честі, гідності та ділової репутації фізичної особи розкрито через призму захисту порушених прав в позовному провадженні. Зокрема, *вперше*:

- обґрунтовано недоцільність розгляду справ про захист, честі, гідності та ділової репутації фізичної особи в порядку спрощеного провадження, оскільки вони належать до конвенційних, відтак не можуть бути малозначними;
- аргументовано необхідність розширення кола об'єктів – засобів поширення недостовірної інформації, додавши до них мережу Інтернет;
- досліджено правове регулювання інституту захисту честі, гідності та ділової репутації в період з 1991 року й до нині, та викладена наукова позиція,

відповідно до якої в основу оптимізації інституту захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи взято принцип фундаменталізації прав людини. Реформування цивільного судочинства повинно бути спрямоване на європеїзацію й модернізацію розгляду та вирішення цивільних справ відповідно до Резолюції Європейського Парламенту від 04 липня 2017 року з рекомендаціями Комісії щодо загальних мінімальних стандартів цивільного судочинства в Європейському Союзі.

Також протягом дослідження Лимарем Ю.В. запропоновані зміни та доповнення до чинного законодавства щодо розгляду цивільних справ у позовному провадженні щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи.

Практична значущість результатів дослідження. Полягає у використанні та можливості використання розроблених пропозицій та висновків: *у науково-дослідній роботі* – під час проведення подальших наукових розвідок у сфері цивільного процесуального права (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 27 березня 2025 року); *у законотворчій діяльності* – в процесі оптимізації цивільного процесуального законодавства України та інших держав (акт впровадження Народного депутата України, члена Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики Олександра Санченка від 18 квітня 2025 року); *у правозастосовній діяльності* – під час розгляду і вирішення цивільних справ щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи у порядку позовного провадження (акт впровадження Адвокатського об'єднання «ЕТОРУМ» від 27 березня 2025 року); *в освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільний процес» та «Цивільне право», а також при підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 27 березня 2025 року).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих наукових працях.

Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у 9 наукових публікаціях, серед яких 3 статті, опублікованих у

виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 6 тезах наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Аналіз опублікованих дисертантом статей і тез доповідей на наукових заходах дозволяє дійти висновку про належну повноту викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, наведених у дисертаційному дослідженні в наукових працях.

Оцінка змісту дисертації. Структурно дисертаційне дослідження складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі розкрито стан розробленості досліджуваної наукової проблеми, обґрунтовано вибір та актуальність обраної теми, визначено об'єкт і предмет, завдання, методологічну основу дослідження, розкрито наукову новизну отриманих результатів та їх практичне значення, наведено дані про впровадження та апробацію результатів дослідження.

У розділі 1 «Теоретико-правові та методологічні засади дослідження захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи у порядку позовного провадження» здійснено аналіз стану наукової розробки та методологія дослідження проблематики захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи у порядку позовного провадження. Простежена еволюція правового регулювання інституту позовного провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи. Досліджено право на честь, гідність та ділову репутацію фізичної особи як об'єкта судового захисту у порядку цивільного судочинства.

У розділі 2 «Загальні положення захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи у порядку позовного провадження» встановлені передумови звернення до суду із позовом щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи у порядку позовного провадження. З'ясовано цивільно-процесуальний статус учасників цивільних справ щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи. Проаналізовано докази та

доказування у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи.

Розділ 3 «Процесуальні особливості позовного провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи» присвячений відкриттю позовного провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи. Досліджено підготовче провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи, а також з'ясовано розгляд цивільних справ по суті щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи. В сукупності це дозволило сформулювати науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання у цій сфері.

Відсутність порушень академічної доброчесності. При ознайомленні з дисертацією та науковими публікаціями, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Лимара Юрія Володимировича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту. Позитивно оцінюючи актуальність проведеного дисертантом дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність, достатньо високий теоретичний рівень і практичну значущість його результатів, слід висловити наступні зауваження, які мають виключно дискусійний характер.

1. У дослідженні Лимар Ю.В. приділяє увагу дослідженню проблематики доказів та доказуванню у справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації. Як рекомендація для автора, можна було деталізувати розгляд питання щодо окремих засобів доказування у справах щодо захисту вищевказаних немайнових благ.

2. У сучасній цивілістичній науці та практичній діяльності все більших обертів набирають дослідження у сфері врегулювання спорів шляхом медіації. У дисертаційній роботі дисертантом Лимарем Юрієм Володимировичем вказується, що сторони для врегулювання спірних правовідносин можуть примиритися, у тому числі провести позасудове

врегулювання спору шляхом медіації. Тому, як побажання для майбутніх досліджень, автору необхідно було би з'ясувати порядок, процедуру та особливості врегулювання спорів альтернативним способом.

Викладені вище зауваження несуть суто дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Лимара Юрія Володимировича, оскільки не стосуються найбільш вагомих положень і висновків роботи й не применшують належного рівня дисертаційного дослідження. Вони можуть слугувати підґрунтям для дискусії в процесі захисту дисертації, а також напрямами майбутніх досліджень дисертанта.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Лимара Юрія Володимировича на тему «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі права, за своїм змістом, одержаними науковими результатами, актуальністю, новизною та іншими ознаками є самостійною завершеною науковою роботою, що містить суттєві положення для розвитку цивілістичної науки.

Дисертація Лимара Юрія Володимировича на тему «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 31 травня 2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44). Тому дисертація може бути подана до захисту до разової спеціалізованої вченої ради Національної академії

внутрішніх справ, а автор – Лимар Юрій Володимирович – за результатами проведення позитивного публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**професор кафедри цивільно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та психології**

Національної академії внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

Вікторія МАЗУР

10.06.2025

